

Hoe de landbouw

Nederland groener maakt

Dat de landbouw voor enorme uitdagingen staat, hoeven wij waarschijnlijk niet meer te vertellen. De wereldbevolking is sinds de jaren zestig meer dan verdubbeld en deze groei zal nog wel even aanhouden. De statistieken liegen er niet om: over 35 jaar zullen er naar verwachting ruim tien miljard mensen op de wereld wonen. Hoe zorgen we er met zijn allen voor dat al deze mensen dagelijks een voedzame maaltijd op tafel hebben staan? Dat de boeren kunnen blijven boeren? En de wereld niet uitgeput raakt?

Tekst: Christel Klok Beeld: Reflex Fotografie

'Minister Schouten wil de komende tien jaar 37.000 hectare bos erbij' stond in de krantenkoppen eerder dit jaar over de bosstrategie van LNV-minister Carola Schouten. Volgens haar is bos belangrijk voor de opslag van CO₂ en noodzakelijk om de doelen uit het klimaatakkoord te behalen. Maar waar halen we in tien jaar tijd zoveel hectare bos vandaan? Juist. Er wordt niet alleen gekeken naar de bestaande natuurgebieden, zoals de weidegronden, maar ook naar kostbare landbouwgrond. De vraag is: wat schieten we daarmee op?

Bosaanleg op landbouwgrond

Volgens de Tweede Kamer is het planten van bomen gericht op het versterken van de biodiversiteit, natuurherstel, de opname van koolstof en het terugdringen van de stikstofproblematiek. Daarnaast kan het helpend zijn voor de verdroging in Nederland. De wortels en bladeren van bomen zorgen dat (regen) water sneller wordt afgevoerd. Ook gaan de wortels van bomen bodemerosie tegen en zor-

gen ze voor een goede bodemkwaliteit zodat regenwater beter kan worden opgenomen. Hoewel dit stuk voor stuk hele mooie doelen zijn, blijft het tasten in het duister. Kostbare landbouwgrond inruilen voor het aanplanten van bossen klinkt nogal tegenstrijdig als je kijkt naar de alsmaar groeiende wereldbevolking. Landbouwgronden inkrimpen, terwijl de vraag naar voedsel groter wordt. Dat klinkt als een enorme uitdaging!

'No farmers, no food'

Extra bomen planten is natuurlijk een heel mooi streven, als we de andere dingen niet uit het oog verliezen. We laten ons veelal meeslepen door de waan van alledag en vergeten soms hoe belangrijk de boeren zijn voor ons land. We zeggen niet voor niks 'no farmers, no food'. Het zijn de boeren die dag in dag uit in de weer zijn voor het voedsel van vandaag en het voedsel van morgen. Zonder deze hardwerkende ondernemers waren wij nergens. Hoewel er met het planten van bomen wordt

bijgedragen aan één van de eerste levensbehoeften, namelijk zuurstof, wordt een andere belangrijke behoefte in dezelfde adem vergeten: het belang van voldoende voedsel. Boeren willen maar wat graag hun steentje bijdragen aan de natuur en een beter klimaat, maar de eisen moeten wel haalbaar en relevant blijven.

Een voedselbos: de landbouw van de toekomst?

En toen was daar het voedselbos, dé oplossing waar agrarisch Nederland naar smachtte. Of toch niet? Wat houdt zo'n voedselbos eigenlijk precies in en nog belangrijker: zouden deze bossen in de toekomst écht de landbouw kunnen vervangen? Een succesvol voedselbos wordt omschreven als zelfvoorzienend, veerkrachtig en goed voor het klimaat. Een bos dat op eigen kracht functioneert, waardoor er geen mest of water toegevoegd hoeft te worden, klinkt veelbelovend. De diepe wortelstructuren van het bos hebben daarnaast ook nog een positief effect op de bodem. Ze

panelen. Hierbij kunnen meerdere partijen een belangrijke rol spelen.

Laat maar waaien

De landbouw is vanouds een belangrijke speler bij de realisatie van windenergie. In de begintijden, in de jaren tachtig, ging het vooral om de windmolens op eigen erf. Vandaag de dag zijn agrariërs vaak de drijvende kracht achter het tot stand komen van grotere windenergieprojecten. Alleen al vanwege de benodigde ruimte zal de landbouw altijd een belangrijke rol blijven spelen binnen het opwekken van windenergie. Windmolens zijn voor de boer niet alleen een aantrekkelijke manier om op de energierekening te besparen, het is ook een mooie manier om als agrarisch ondernemer een steentje bij te dragen aan het milieu. De verbreding van het bedrijf met windenergie is een vorm van risicospreiding. Wanneer de agrarische sector te kampen krijgt met lage landbouwprijzen, kunnen de inkomsten van windenergie net dat steuntje in de rug zijn om als ondernemer je hoofd boven water te houden. Daarnaast kunnen deze inkomsten een positieve bijdrage leveren aan de continuïteit van het bedrijf. Dit geldt vooral als de verdiensten uit windenergie worden gebruikt om de agrarische tak verder uit te bouwen en te moderniseren.

Groene energie? We zien het zonnig in!

Naast het opwekken van groene energie door de wind, laat ook de zon zich vaker zien in Nederland. Steeds meer particulieren en bedrijven gaan dan ook investeren in zonnepanelen. Bij agrarische bedrijven is de stroombehoefte vaak extra groot. Dit en de extra hoeveelheid 'dakruimte' op schuren of stallen, maakt het een aantrekkelijke investering voor agrarisch ondernemers.

Kortom: hoe de landbouw Nederland groener maakt, kan per boer verschillen. Hopelijk blijft het voor deze agrarisch ondernemers ook mogelijk om hier hun eigen weg in te slaan. Zowel nu als in de toekomst. De wereld maken we met elkaar! ☺

voorkomen verdichting en zorgen voor een rijk bodemleven. Volgens senior onderzoeker AgroEcologie Wijnand Sukkel zijn voedselbossen geen alternatief voor de voedselvoorziening en moeten ze ook niet als zodanig gepresenteerd worden (VORK, 2019). Het omzetten van landbouwgrond in voedselbos biedt een boer commercieel gezien simpelweg te weinig voordelen. Een voedselbos als de landbouw van de toekomst zien, zit er volgens Sukkel dan ook nog niet in. Het is een aanvulling op de al bestaande landbouw, maar zeker geen invulling ervan.

Een ander alternatief: strokenteelt

Waar de 'social distancing' volgens ons niet gauw genoeg verleden tijd kan zijn, gaat er binnen agrarisch Nederland een nieuwe wereld open. Je kunt de zogeheten strokenteelt wel een beetje vergelijken met onze anderhalve-meter-samenleving, waarbij afstand verdere verspreiding voorkomt. Zo werkt het

ook binnen de strokenteelt: de diversiteit aan gewassen zorgt ervoor dat plagen zich minder snel verspreiden. Een vorm van alternatieve gewasbescherming, wat ook nog eens bijdraagt aan biodiversiteit en de bodem. Veel agrarische bedrijven hebben destijds ingezet op schaalvergroting. Zo veel en zo efficiënt mogelijk telen. Het vormgeven van strokenteelt vraagt in vergelijking met de monocultuur wel wat extra arbeid, maar de opbrengsten doen zeker niet onder aan de traditionele teelt.

Samenwerken is het codewoord

Aanpassingen liggen niet alleen binnen de agrarische sector. We moeten het samen doen. Met alleen het planten van bomen komen we er namelijk niet. Sterker nog, hier komt veel meer bij kijken dan aanvankelijk gedacht. Middels een samenwerking is het mogelijk om landbouw, woningbouw of energieopwekking te combineren met de natuur. Denk bijvoorbeeld aan windenergie of zonne-